

# Verksamhetsberättelse 2014

## Arbets- och miljömedicin



## Innehållsförteckning

|  |   |
|--|---|
| Inledning  | 1 |
| 1. Verksamhetens inriktning                          | 2 |
| 2. Personal  | 2 |
| 3. Ekonomi   | 3 |
| 4. Klinisk verksamhet                                | 3 |
| 5. Undervisning och information                      | 5 |
| 6. Forskning och utveckling                          | 6 |
| 7. Uppdrag inom landsting, universitet eller externt | 7 |

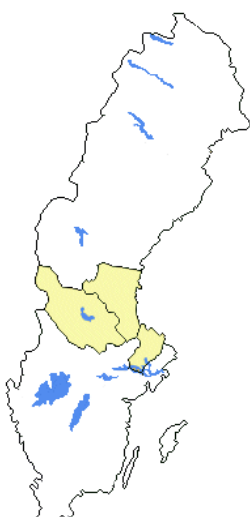
## Arbets- och miljömedicin (AMM 2014)

Arbets- och miljömedicin (AMM) vid Akademiska sjukhuset är landstingen i Dalarnas, Gävleborgs och Uppsala läns gemensamma resurs. Arbets- och miljömedicin utgör också en forskargrupp på Institutionen för medicinska vetenskaper vid Uppsala universitet. Dalarnas, Gävleborgs och Uppsala län utgör upptagningsområde för den arbetsmedicinska verksamheten. Den miljömedicinska verksamheten har ett större uppdrag placerat hos AMM medan Gävleborg och Dalarna har en mindre del av sin miljömedicinska service från AMM. Samverkansnämnden för Uppsala- och Örebroregionen fastlägger årligen verksamhetens inriktning och omfattning. Det åligger sedan Arbets- och miljömedicin att genomföra verksamheten i enlighet med samverkansnämndens rekommendationer.

Arbets- och miljömedicin är en egen administrativ enhet, med egen verksamhetschef och budget. Det finns en ledningsgrupp för verksamheten med två representanter från vardera av de tre landstingen.

Arbets- och miljömedicin utgör också en forskargrupp på Institutionen för medicinska vetenskaper vid Uppsala universitet.

Sedan 2012 finns en avdelning till inom AMM "Kompetenscentrum för arbetslivsinriktad rehabilitering – Arbetsrehab". Denna avdelning har egen budget och resultatansvar samt egen verksamhetsberättelse.



### Här finns vi:

Besök: Ulleråkersvägen 40, Uppsala

Post: Arbets- och miljömedicin  
Akademiska sjukhuset  
751 85 Uppsala

Telefon: 018 - 611 36 42 - 43

Fax: 018 - 51 99 78

E-post: [amm uppsala@akademiska.se](mailto:amm uppsala@akademiska.se)

Hemsida: [www.amm uppsala.se](http://www.amm uppsala.se)

---

## 1. Verksamhetens inriktning

### Uppdrag

Arbets- och miljömedicins övergripande uppdrag är att utgöra ett kunskapscentrum i upptagningsområdet och vi arbetar med att förebygga sjukdom och dålig hälsa relaterat till arbetsliv och miljön inom- och utomhus. Verksamheten är medicinskt orienterad och bedriver kvalificerad:

- riskbedömning
- riskkontroll
- patientutredning
- information
- utbildning

### Vision

Verksamhetens övergripande vision är att bidra till:

- ett samhälle där hälsan stärks i en god omgivnings- och inomhusmiljö
- en hållbar arbetshälsa hos individen, där arbetet främjar den goda hälsan

## 2. Personal

Inom landstingsverksamheten har under 2014 totalt 28 personer varit anställda (tabell 1), inklusive två professorer, som delvis är finansierade av Uppsala Universitet, och en oavlönad adjungerad professor. En ST-läkare blev klar med sin utbildning till sommaren och en ny ST-läkare har anställts från augusti vid avdelningen. Vid AMM har sjukfrånvaron varit låg, totalt 2 % av totala arbetstiden. Medelåldern är hög, 52 år, och flera pensionsavgångar blir aktuella de närmaste åren. För att nå en jämnare åldersfördelning och möjliggöra kunskapsöverföring har vi rekryterat flera yngre medarbetare. Män utgör 43 % av de anställda.

**Tabell 1:** Personal vid AMM, **Antal (varav män)**

|                            |               |  |
|----------------------------|---------------|--|
| Professor/överläkare       | 3(1)          | Tre deltidstjänster (20-30%), 1 tjänstledig fackligt uppdrag, 1 adjungerad från AV (20 %), 1 pensionsavgång 14-03-31 |
| Verksamhetschef/överläkare | 1(1)          |  |
| Överläkare                 | 3(1)          |  |
| Specialistläkare           | 1(0)          | Deltid 40 %  |
| ST-läkare                  | 1(0)          | 1 klar 140601, 1 start 140820  |
| Toxikolog                  | 1(0)          | Avdelningschef & bitr VC   |
| Hygieniker                 | 5(2)          | 1 start 140818   |
| Biomedicinare              | 1(0)          |  |
| Psykolog                   | 2(0)          |  |
| Ergonom                    | 2(2)          |  |
| Läkarsekreterare           | 1(0)          |  |
| Klinikassistent            | 1(0)          |  |
| Statistiker                | 2(2)          |  |
| Handläggare                | 1(1)          | finansierad via projekt  |
| Webbansvarig               | 1(1)          | 20 %   |
| Doktorand                  | 2(1)          | 50 %   |
| <b>Summa</b>               | <b>28(12)</b> |  |

### 3. Ekonomi

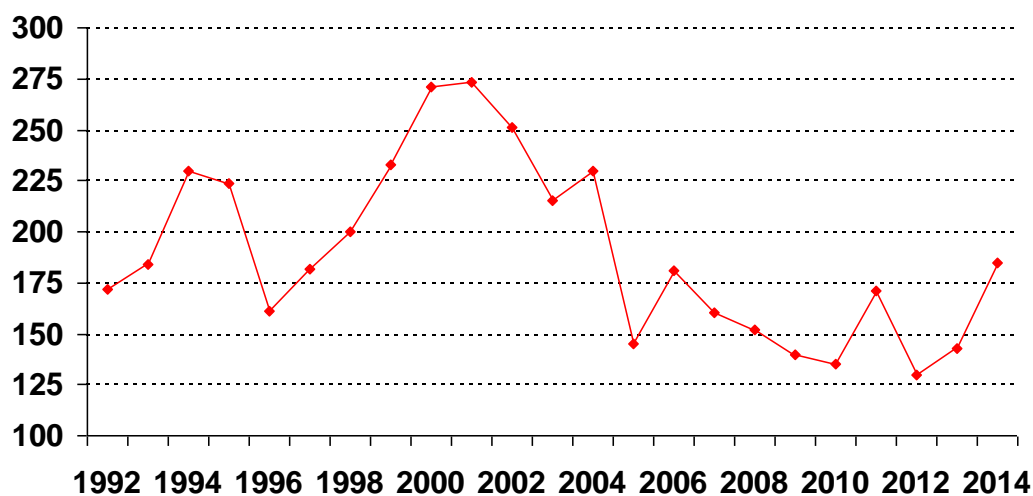
Budgeten har under året varit i balans. AMM finansieras via bidrag från de tre landstingen och är en egen administrativ enhet, med egen verksamhetschef och budget. Samverkansnämnden för Uppsala- och Örebroregionen fastlägger årligen, genom rekommendation, förslag till verksamhetens inriktning och omfattning. Det åligger sedan Akademiska sjukhuset att genomföra verksamheten i enlighet med samverkanämndens rekommendation. Kompetenscentrum har till största delen varit projektfinansierad men har också direkta ekonomiska medel från Uppsala läns landsting. Därför har denna enhet en egen budget och eget resultatansvar.

### 4. Klinisk verksamhet

#### Patienter

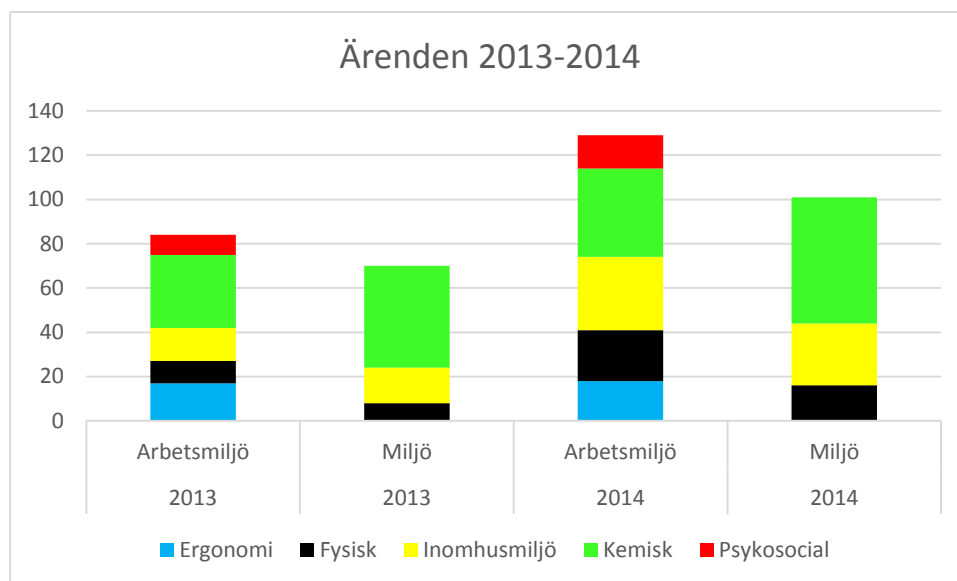
Patientmottagning sker i Uppsala, Gävle och Falun. Under 2014 har 185 nya patientbedömningar gjorts på AMM: huvuddelen av dessa med läkare, ca 100 av yrkeshygieniker/toxikolog, 27 av ergonom och 31 av psykolog. Återbesök är ej inräknade. Handläggningstiden har generellt sett understigit 2 månader. Samtliga patienter får en remissbekräftelse direkt efter remissrond på enheten och därefter en besökstid inom maximalt en månad från remissens ankomst. Förutom läkarbesöket på våra patientmottagningar innebär patientutredningar ofta exponeringsbedömningar med besök och provtagning på arbetsplatser eller bostäder.

Patientutredningar/remisser på AMM



## Övriga ärenden

Antalet övriga inkommande ärenden, utöver patientremisser, var 230 stycken och ökade med 49 % 2014 jämfört med 2013. Ärendena delas upp på typ av bedömning, vilket innebär 129 arbetsmiljöbedömningar i år jämfört med 84 förra året och 101 miljöbedömningar jämfört med 70 året innan.



**Figur 1:** Antal övriga ärenden under 2013 och 2014 uppdelade på typ av exponeringar a) ergonomi, b) fysisk, c) inomhusmiljö och d) psykosocial.

Till detta kommer ett antal gruppundersökningar av anställda, och individuella hälsosamtal med personal- och föräldrar angående framförallt inomhusmiljöproblem inom skola och omsorg.

## Arbetsmedicin

Den största patientgruppen som remitterats till AMM har besvär från luftvägarna av olika agens och miljöer. Allergier och överkänslighet dominerar. Medicinska kontroller i arbetslivet är också en väsentlig del av remisser och förfrågningar till AMM. Där har vi ett aktivt utbyte med Arbetsmiljöverket för tolkningar av regelverket och utförande av de medicinska kontrollerna, d.v.s. skyldigheten att erbjuda de anställda läkarundersökningar.

Vidare erbjuder AMM råd och utbildning för personal inom företagshälsovården för att utföra undersökningar av vibrationsexponerade samt lungfunktionsundersökningar. AMM kan också erbjuda utökad undersökning med exempelvis vibrometri, för att undersöka neurologiska skador.

Under året har det fortlöpande kvalitetsarbetet för patientutredningar utökats. Introduktionsmaterial för nyanställda har framtagits samt dokumentation om olika sorters patientutredningar.

Förutom enskilda patientutredningar genomförs också arbetsplatsinriktade uppdrag. År 2105 kan speciellt två uppdrag gällande den psykosociala arbetsmiljön inom sjukvården nämnas. Det ena har omfattat fokusgruppsintervjuer hos personalen om flytten till psykiatrins hus på Akademiska sjukhuset och upplevelsen att börja arbeta i kontorslandskap. Ett annat större uppdrag som startades hösten 2014 var att bedöma arbetsmiljön på Akademiska sjukhusets kirurgdivision, med fokus på att försöka skapa förutsättningar för en attraktiv arbetsplats, för att motverka personalflykt och öka attraktionskraften som arbetsplats.

## Miljömedicin

Området miljömedicin har fokus på hälsa och miljöfaktorer i omgivningsmiljön. Under 2014 har vi liksom tidigare hanterat enskilda ärenden för individer och/eller grupper. Hälsoriskbedömning av exponering för olika kemiska ämnen dominerar, men antalet inomhusmiljöfrågeställningar ökar snabbast. Under året har vi hjälpt Uppsala kommun med hälsoriskbedömning av trafikbuller och yttrat oss över kommunens åtgärdsprogram för omgivningsbuller. På uppdrag av länsstyrelsen har en utredning inletts om eventuell hälsopåverkan av arsenikhaltigt damm som sprids till boende i närområdet till en gruvverksamhet i regionen. Detta har föranlett uppdatering om hälsoriskerna med arsenik på hemsidan. Under året har vi deltagit på flera träffar med allmänhet och brukare där vi svarat på frågor om möjliga hälsoeffekter av inomhusmiljön. Områden där vi bedrivit projekt har varit inomhusmiljö i skolor, daghem och bostäder inklusive äldreboenden. Ohälsa hos befolkningen i områden som drabbades av radioaktivt nedfall från Tjernobylyckan 1986 följs också. Vi har tillsammans med alla AMM-kliniker i landet och Livsmedelsverket deltagit i en nationell studie om kostrelaterad exponering hos skolbarn. Hormonstörande kemikalier i omgivningsmiljön är ett annat område där AMM har en spetskompetens och som kommunicerats med beslutsfattare. Under året inleddes också arbetet med en regional miljöhälsorapport som kommer att tas fram i samarbete mellan Arbets- och miljömedicin i Uppsala och Örebro.

## Allergenanalyser

Vid AMM finns sedan 2002 ett laboratorium för analys av allergen i miljön. Detta är en service som vi tillhandahåller vid patient- och miljöutredningar inom regionen, men vi säljer även analyser till kunder inom hela Sverige. Under 2014 fick vi in 78 st. miljöprover från patientutredningar på sjukhuset eller externt inom och utom regionen. En del av proverna, 29 st., fakturerades. Vi utförde totalt 250 allergenanalyser på dessa prover. Laboratoriet används även för många forsknings- och utvecklingsprojekt.

## 5. Undervisning och information

### Utbildning

Personalen på AMM har anordnat:

- en kvällskurs i **Miljötoxikologi** vid Uppsala Universitet (7,5 hp) med 23 godkända studenter.
- en veckokurs om **Medicinska kontroller i arbetslivet** med 50 deltagare, (nattarbete, arbete med vibrationer, asbest, kvarts, syntetiska oorganiska fibrer, rök- och kemdykning, mast- och stolparbete) i samarbete med Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket och Transportstyrelsen.
- en veckolång SK-kurs genom Socialstyrelsen inom **Aktuell arbetsmedicin** för 20 ST-läkare.
- en NIVA-kurs **”International Course on Indoor Climate; use of energy in buildings and building dampness – impact on air quality, health, comfort and productivity”**, där 30 personer deltog.
- två kurser för **skyddsombud på TCO och Unionen** med ca 25 deltagare på vardera kursen.
- **lungfunktionskurs**, där målgruppen är främst allergisjuksköterskor, med 25 deltagare över 3 dagar

AMM var arrangör för två konferenser:

- **Kemikaliesmart Uppsala** gick av stapeln på Akademiska sjukhuset och arrangerades tillsammans med kommunen, landstinget och länsstyrelsen, SLU och Uppsala universitet. Målgrupp var beslutsfattare, forskare, tjänstemän inom landsting och kommuner i Uppsala län totalt ca 200 deltagare. Konferensen fick stor uppmärksamhet även inom media.
- **Arbets- och miljömedicinskt Vårnöte 2014** hölls på Uppsala Konsert och Kongress. Målgrupp var personal på arbets- och miljömedicinska kliniker runt om i landet samt Företagshälsovården, miljökontor mfl. Mötet lockade 320 deltagare, vilket är det högsta antalet delegater på detta möte. Konferensen varade över 3 dagar med både plenarföreläsningar och mindre seminarier i fyra parallella spår inom huvudområdena medicin, ergonomi, yrkes- & miljöhygien och psykologi.

Vidare har AMM-personalen deltagit i grundutbildningen för läkare med en kurs i arbets- och miljömedicin under både vår- och höstterminen. Vi har också deltagit i kurser vid institutionen för folkhälsovetenskap, psykologprogrammet och ekotoxikologi vid Uppsala universitet. Medarbetare vid AMM deltog också i olika program vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Högskolan i Gävle, Karolinska Institutet, Stockholms universitet och Kungliga Tekniska Högskolan.

Sammantaget har anställda på AMM under året deltagit i ca 50 föreläsningar för totalt ca 770 åhörare inom regionen och 1 400 åhörare utom regionen. Exempel på målgrupper är vårdpersonal inom offentlig vård och företagshälsovård, miljö- och hälsoskyddsinspektörer, representanter för arbetsmarknadens parter, politiker och anställda inom skolan och vården, energirådgivare och skadeutredare inom fastighetssektorn, personaladministratörer, regeringstjänstemän och nationella politiker.

### Information

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen har landstingen ett ansvar inte bara för att ge sjukvård, utan även för att verka för en god hälsa hos befolkningen. Expertkunskap inom området utgör en viktig grund för olika aktörers verksamhet när det gäller rehabilitering och folkhälsoarbete. I det hälsofrämjande arbetet måste landstinget betona sin roll som kunskaps- och informationsspridare och samverka med samhällets övriga aktörer såsom universitet/högskolor, myndigheter, organisationer, företag och grupper.

Viktiga kanaler för att sprida information om utbildningar, kurser, seminarier, nya forskningsrön och som kunskapsstöd för andra aktörer inom områdena arbete, miljö och hälsa är vårt nyhetsblad "Arbete Miljö Medicin" och vår hemsida, [www.amm uppsala.se](http://www.amm uppsala.se)

Via [www.amm uppsala.se](http://www.amm uppsala.se) finns en länk till en hemsida riktad till personal vid Företagshälsovården [www.fhv.nu](http://www.fhv.nu). Hemsidan är konstruerad framför allt för att komma till nytta inom företags-hälsovården med lättillgänglig information om utbildningar, metoder, vetenskaplig litteratur mm.

## 6. Forskning och utveckling

AMM kan beskrivas som en kunskapsintensiv verksamhet där flertalet anställda deltar aktivt i olika forsknings- och utvecklingsprojekt. Dessa projekt (ca ett femtiotal) som bedrivits under 2014 vid AMM finns beskrivna på hemsidan: <http://www.amm uppsala.se/projekt>. Några nya projekt har beviljats medel under året.

Enheten har publicerat 43 vetenskapliga artiklar under året <http://www.amm uppsala.se/vetenskapliga-artiklar> och 5 rapporter <http://www.amm uppsala.se/rapporter>

### Doktorander:

- Erik Lampa*, doktorandprojektet handlar om att utveckla en statistisk metod för att utvärdera kombinationer av olika miljögifter (mixture effects) på hälsoutfall och tillämpa denna metod på metabola syndromet och åderförkalkning som utfall i den s k PIVUS studien.
  - Hassan Alinaghizadeh*, studerar cancerförekomsten i områden drabbade av det radioaktiva nedfallet från Tjernobyl.
  - Peter Palm*, studerar metoder för bedömning av fysisk belastning i arbete.
  - Eva Bergsten*, studerar flyglastares arbetsmiljö.
  - Magnus Helgesson*, studerar arbete och hälsa bland immigranter.
  - Susanne Victor*, studerar hur allergeniciteten hos olika häst- och hundraser skiljer sig, vilket ska användas för diagnostik och terapi.
  - Sofia Åström-Paulsson*, studerar en metod för bedömning av arbetsförmåga i befintligt arbete -
-



nyckel för samverkan mellan arbetsledare, anställd och FHV med arbetsmiljö i centrum.

-*Ann Lögde* studerar operationspersonalens psykosociala arbetsmiljö på sjukhus i Sverige. Resultaten ska leda till att förbättra arbetsmiljön, så att personalen stannar kvar och därmed skapar en säkrare vård med nöjd och erfaren personal.

-*Bjarne Lembke*, studerar hälsoproblem hos personal inom lantbruket.

-*Xi Fu* studerar kabinpersonalens arbetsmiljö i flygplan.

-*Juan Wang* studerar innemiljön i Kina och Sverige och dess betydelse för hälsoproblem i andningsvägarna.

### **Docenter**

Under året har en av psykologerna, Roma Runeson Broberg blivit Docent vid Arbets- och miljömedicin. I hennes studier kombineras interna faktorer (personlighet) och externa (framförallt organisatoriska som krav-kontroll och stöd) på ett fruktbart sätt.

### **Övrigt**

Flera av AMMs medarbetare har varit aktiva som handledare, opponenter och i betygsnämnder vid svenska universitet och universitetet i Uleåborg, Finland. Vi har nu en Studierektor för ST-läkare på AMM. En medarbetare har erhållit strategiska ALF-medel för täckande av del av lön under 5 år.

## **7. Uppdrag inom landsting, universitet eller externt**

AFA försäkring, rådgivande expert

Allergikommittén, Uppsala kommun, ledamot

Arbets- och miljömedicinska klinikernas kvalitetsgruppsarbete, Samordnare

Arbets- och miljömedicin sektionen, Svenska Läkarsällskapet, Styrelsemedlem

EPA (Environmental Protection Agency, USA), expert kemiska innemiljöfaktorer och allergier

EU-kommissionens expertgrupp för "Indoor Air Quality", ledamot

FAS-finansierat nätverk för forskning om vibrationsskador, Vibnet, ledamot

FORTE Kunskapsöversikt om "Arbete, psykisk ohälsa och sjukskrivning, ordförande

ICOH's (International commission on occupational health), styrelseledamot

ICO styrelses redaktionsgrupp för slutlig revision av ICOH internationella yrkeskod för Occupational Health Professionals, ledamot

Institutionen för medicinska vetenskapers forskarutbildningsgrupp, Uppsala universitet, ledamot

International Society for Environmental Epidemiology, ledamot i Ethics and Philosophy Committee

Landstingets miljöråd, Ledamot

Medicine Conflict and Survival, London, medlem i editorial board

Med/Farm fakultet, Uppsala universitet, elektor

Miljödepartementet, Bisfenol A-utredning, expert

Nätverket för frågor kring ohälsa av elektromagnetiska fält, ledamot

Regionala forskningsrådet för Uppsala-Örebroregionen, Ledamot

Röda Korsets Högskola, styrelseledamot

SAMF i Läkarsällskapet, suppleant i styrelsen

SBU's kommitté för värdering av arbetets betydelse för hjärt-kärlsjukdom, ledamot

Socialstyrelsen, expert i inomhusmiljöfrågor

Svetoxnätverket, ledamot

SWESIAQ, ledamot valberedning och marknadsföringsgrupp

Uppsala Läns landstings kompetenscentrum för förebyggande hälsoarbete för barn, Ledamot

Vetenskapligt råd (Conseil scientifique) knutet till organisationen för företagshälsovård CISME, (Association de Services interentreprises de la Santé au Travail), Frankrike, ledamot

Flera av AMMs medarbetare är aktiva som granskare av forskningsansökningar i regionala och nationella forskningsråd och stiftelser.